

ממשה עד רשב"י: שני קשרים מאלפים בין אישי האלוקים

שניהם נרדפו והשיגו גדלותם בבריחתם מחרב השונאים. משה נרדף מפני פרעה והיה עשרות שנים עובד ה' בטהרה ברעיית צאן יתרו במדבר ורשב"י נמלט אל המערה. משה נתן תורה שמורכבת מחמישה ספרים ורשב"י אמר קונטרס מיוחד הנקרא "ספרא דצניעותא" וכולל חמישה פרקים.

ב"ה | פרשת אמור - ל"ג בעומר | תשפ"ה

שלשה ימים ראשונים של השבוע הוא, וזו הייתה הפעם הראשונה [לאחר] שבא ממצרים ... גם העיד הרב אברהם הלוי כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם והיה נוהג לומר בכל יום בברכת [ולירושלים עירך ברחמים] 'תשכון' - נחם ה"א את אבלי ציון' ... ואחר שגמר העמידה, אמר לי מורי כי ראה בהקיץ את רשב"י עומד על קברו ואמר: 'אמור אל האיש הזה, למה אמר נחם ביום שמחתנו?!' ולכן יהיה בנחמה בקרוב [אחרי חודש קרה לו אסון במשפחה ל"ע].

שולחן ערוך תצנ: נוהגים שלא להסתפר עד לג בעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות. **רמ"א:** ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון - **מגן אברהם:** וכתוב בשער הכוונות שגדול אחד היה רגיל לומר נחם בכל יום ואמרו גם בל"ג ונענש [היינו שהשמחה אינה רק שפסקו מלמות, אלא גם בגלל רשב"י].

מה סודו של רשב"י? מעלתו הכבירה רמוזה בדקדוק נפלא שמביא הרבי בשם אדמור"י פולין. עובדה מרתקת ומעוררת עניין היא, שמנהג ישראל לומר "ל"ג בעומר", בעוד שנוסח הספרדים והמקובלים ומנהגנו, לספור מדי ערב דווקא 'כך וכך ימים לעמר'.

בנוסח ספירת העומר מדי ערב, ישנן שתי נוסחאות בקהילות ישראל. הבית יוסף מביא וכך כותבים בשם האר"י הקדוש וכך מובא בסידורי הספרדים ורבינו הזקן למנות "לעמר". אמנם הרמ"א כותב למנות "בעמר", וכך נוסח הגר"א וסידורי אשכנז.

אות אחת מפענחת את חידת רשב"י. שינוי של אות אחת במילים "לג בעומר", חושף את סוד הכיסופים שחש כלל ישראל אל נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי.

רשב"י הוא תופעה יחידה במינה בכל הדורות. אין עוד ציון ויארציית של אדם בודד, שסוּחַף סביבו המונים כמו רשב"י, מירון ול"ג בעומר. נשווה זאת לרבותיו וחבריו של רשב"י: מעטים ביקרו בקברו של גדול הדור בזמן החורבן, התנא רבן יוחנן בן זכאי. לא כולם עלו על קברו של התנא הדגול רבי עקיבא, רבו של רבי שמעון, אבל הציון הקדוש במירון הוא אתר התיירות השני בחשיבותו בארץ, אחרי הכותל המערבי.

כך לגבי מועדי הילולא: איננו יודעים מתי יום ההילולא של רבן יוחנן בן זכאי. מעטים מכירים את יום ההילולא של רבי עקיבא (הדעה המקובלת היא ט' בתשרי), אבל הילולת בר יוחאי היא אירוע השמחה הגועש בעם ישראל.

המרכזיות של רשב"י נוגעת אף להלכה. המגן אברהם כותב כי אין אומרים תחנון בל"ג בעומר, הן משום הסיבה ההלכתית הידועה שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא למות, והן משום שהוא "יום שמחתו" של רשב"י. כך שכלל ישראל אינו אומר תחנון להלכה ממש, משום יום שמחה של אדם אחד פרטי. תופעה שלא הייתה כדוגמתה. יסוד הדברים אצל רבי חיים ויטאל בשער הכוונות:

1. שער הכוונות דף פז: ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג בעומר על קבר רשב"י ... ואוכלין ושותין וש- מחים שם, אני ראיתי למורי ז"ל [האר"י] שהלך לשם פעם אחת ביום ל"ג בעומר, הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם

ט"ז אורח חיים סימן תכ: שמעתי מזקן א' שהעיד שהיה בקהילת קודש קראקא בשנת של"ג ונפטר הרמ"א ז"ל ביום ל"ג בעומר והיו מסופקים אם לומר צדוק הדין [שאיך אומר רים בו תחנון]. עמד אדם חשוב והעיד ששמע מפי רמ"א שאומרים צדוק הדין על אדם גדול [אף ביום שאין אומרים תחנון].

הט"ז מעיד שפטירת הרמ"א הייתה בל"ג בעומר בשנת של"ג ויש מוסיפים שהרמ"א נפטר בן ל"ג שנים והוציא ל"ג ספרים. כיון שכן, כל עם ישראל עורך מחווה מיוחדת לזכר ראש הפוסקים של יהודי אשכנז ומכנה את יום פטירתו כפי שהוא עצמו פסק לומר 'היום כך וכך ימים בעומר'.

ויש להאיר בדרך אפשר כי הדברים קשורים במיוחד לל"ג בעומר, בו פסקו למות תלמידי רבי עקיבא, על ש"לא נהגו כבוד זה בזה". ידוע הסבר כ"ק אדמו"ר, שהם לא העניקו כבוד **לבעלי הפלוגתא** שחלקו עמהם וראו בהם כאלו שאינם נאמנים לתורת רבי עקיבא. לכן ביום ל"ג בעומר בו פסקו למות, מדגישים את **מתן הכבוד לבר פלוגתתנו** וכל עם ישראל מכנה את היום כפי שתיארו הרמ"א.

הרבי מצטט גימטרייה מופלאה מכתבי אדמור"י פולין, שפותחת שער בכניסה להיכלו של היום הגדול והקדוש "ל"ג בעומר".

3. **ליקוטי שיחות ז/337:** בספרי אדמור"י פ"ר לין מובא ש"ל"ג בעומר' (כלי וא"ו) בגימטרייה "משה" [345]. ולהעיר מהמובא בספרי קבלה (עמק המלך ס"ב, ד) שרשב"י היה ניצוץ משה.

ההקפדה לומר "ל"ג בעומר" היא לגלות סודו של ענק הענקים רבי שמעון בר יוחאי: הוא המשך וניצוץ לנשמת גדול הנביאים, משה רבינו. בספרי פולין מרחיבים יותר, שיום הסתלקותו של רשב"י חל תמיד באותו יום בו חל יום הסתלקותו של משה רבנו, ז' אדר. כך ל"ג בעומר חל באותו היום בו יחול היום הרביעי של סוכות, יום האופיזין של משה.

הדמיון בולט גם בקורות חייהם: שניהם נרדפו והשיגו גדלותם בכריחתם מחרב השונאים. משה נרדף מפני פרעה והיה עשרות שנים עובד ה' בטהרה ברעיית צאן יתרו במדבר ורשב"י נמלט אל המערה. משה נתן תורה שמורכת מחמישה ספרים ורשב"י אמר קונטרס מיוחד הנקרא "ספרא דצניעותא" [הספר המוצנע, נמצא בזוהר סוף פרשת תרומה] וכולל חמישה פרקים. בעל המגלה עמוקות מוצא רמז, שמשה עצמו קיבל במתנה בשמים את נשמת רשב"י, שהיה ניצוץ שלו.

2. **בית יוסף שם:** כתב הרשב"א שאלת אם צריך לומר 'היום כך וכך לעומר' או 'היום כך וכך' ... יותר ראוי לומר 'כך וכך לעומר' כדי לבאר יותר.

שערי תשובה סק"ח: כן נהגו במדינתנו ע"פ האריז"ל.

רמ"א סימן תפט: היום יום אחד בעמר.

הטעם לומר "לעומר" הוא, שסופרים בכל הלילות בהמשך להקרבת העומר ביום הראשון לספירה. כמו "בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים", שהוא השלישי בהמשך ליציאה. כך מבאר בסידור רבי שבתי סופר, סידור חשוב שיצא באשכנז על ידי תלמיד הלבוש.

סידור רבי שבתי סופר: 'לעומר' פרושה לאחר העומר, כמו 'לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ', שפרושו אחר ימים עוד שבעה. וכן 'בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים'.

מנגד, הט"ז מבאר טעם פשוט לדעת הרמ"א לומר דווקא "בעמר": ספירת העומר הראשונה היא בליל היום הראשון, כדי שספירת הימים תהיה "תמימות" ו"שלמות". אבל ההקרבה בפועל הייתה רק למחרת ביום. לכן אי אפשר לומר בלילה הראשון "לעומר" – בהמשך להקרבה, שהרי ההקרבה תהיה רק מחר. לכן אומרים "בעמר", שפירושו בתוך תקופת הימים המכונים ימי העמר. וכיון שאומרים כן בלילה הראשון, ממשיכים לומר כן כל הימים.

בהערה¹ הובא טעם מעמיק יותר בבסיס הדעות השונות.

כאן עולה התמיהה, למה השתרש בכל קהילות ישראל לומר 'לג בעומר'? כיצד יתכן שכולנו נעשים תלמידי הרמ"א והגר"א בליל התגלות פנימיות התורה? ...

הסבר בדרך צחות: פעם ניטש ויכוח בין תלמיד ישיבה ספרדי לתלמיד ישיבה אשכנזי בנושא. האשכנזי אמר שהנוסח האשכנזי הוא נכון ועובדה שכולם אומרים 'ל"ג בעומר'. ענה הספרדי שההיפך הוא הנכון. אומרים כך כדי שאנשים לא ייצאו ידי חובת הספירה באמירת 'ל"ג בעומר', שאינה הנוסח הנכון. אבל אם יאמרו 'ל"ג לעומר', יש לחשוש שיוצאים ידי חובה...

עוד ראיתי כותבים הסבר יפה בדרך צחות:

1 עוד טעם חשוב לומר כך או כך: הפוסקים חולקים במחלוקת חשובה הנוגעת להלכה בכמה עניינים, האם ספירת העומר בזמן הזה דאורייתא או דרבנן. רבים סוברים שהספירה היא רק דרבנן, לזכר הקרבת העומר בבית המקדש שאינה בימינו. אמנם הרמב"ם כותב תמידים ומוספים פרק ז, שספירת העומר בזמן הזה דאורייתא. ההסבר הפשוט לדעתו, שעיקר הספירה היא כהכנה למתן תורה ולא רק לזכר הקרבת העומר.

הדעות משתקפות בנוסח "לעומר" או "בעומר": "לעומר" מדגישה שהספירה היא להקרבת העמר ולכן ספירת העומר בזמן הזה היא רק דרבנן. "בעומר" מדגישה שהספירה מצווה בפני עצמה כהכנה למתן תורה והיא רק בתוך תקופת הימים המכונים "עומר". אכן הגר"א כותב בסימן תפט שמצוות העומר בזמנו דאורייתא ומתאים עם הנוסח שלו שאומרים "בעומר".

ליקוטי הש"ס מהאריז"ל ריש שבת: רשב"י ע"ה היה ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, וכמו שמשה ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני הקיסר והשיג שלימותו במערה.

מגלה עמוקות ואתחנן ע: כמו שמשה תיקן ה ספרים, רשב"י חיבר ה פרקים ספרא דצניעותא [זוהר סוף תרומה]. וזה סוד 'עלית למרום שבית שבי' [לקחת מתנות באדם] נוטריקון 'שמעון בר יוחאי'.

אבל מה מהות ותוכן הקשר בין משה לרשב"י? הבה נפתח שני מהלכים נפלאים: הראשון מובא במפורש בשיחות כ"ק אדמו"ר, השני מובן מאליו כעיקר עניינו של רשב"י בעלמא הדין.

ב. משה ורשב"י הם מנהיגי כלל ישראל. הם אוהבי ישראל שמסרו יקדם, מעלתם וחייהם למען האחרון בישראל. הם לא שקעו בטיפוח עצמם, הם אפילו לא הסתפקו בחיבור עם תלמידי החכמים, אלא מסרו נפשם להציל האחרון בעמנו מהדין והגבורה האלוקיים. משה ורשב"י הם הפרקליטים שעומדים לעזר ומגן לכל אחד ואחת בכל מצב.

התועודיות תשד"מ ב/602: רשב"י אמר (סוכה מה) 'יכור' לני לפטור את כל העולם ממידת הדין, הוא מסר נפשו עבור כלל אנשי דורו ואפילו לפטור אלו שהיו ראויים ח"ו לדין. הנהגה זו התחדשה ע"י משה (וכידוע שרשב"י הוא ניצוץ מנשמת משה), כמבואר בזוהר שהנהגת משה לא הייתה כהנהגת הצדיקים שדאגו רק עבור עצמם כו' וכמו נח, או אברהם שביקש בזכות הצדיקים בסדום, אלא הנהגתו הייתה באופן שמסר נפשו עבור כו"א מאנשי דורו, באמרו: 'אם אין - מחני נא מספרך'. ואף שמדובר ביהודים שחטאו בעגל ולכאורה אין להם קשר עם משה רבינו, אולם משה מסר נפשו להיות בדרגת העם, 'העם אשר אנכי בק' רבו' ולכן היה יכול לטעון בכל התוקף 'אם אין מחני נא מספרך'.

הטעם שכוחו של רשב"י יפה לפטור את כל העולם מהדין: ספר חסידים תריא כותב שהוא משום הייסורים הרבים שסבל במערה. הוא חי 13 שנים במנותק מהעולם, ממשפחתו ומחבריו. בנוסף, חז"ל מספרים כי היות שלא היו לרשב"י ורבי אלעזר בגדים להחלפה ולכיבוס, היו לובשים את הבגדים בשעת התפילה ואחריה מתכסים כל היממה בחול עד הצוואר. השחייה הארוכה בחול סדקה חתכים בגופו של רשב"י והוא סבל ייסורים נוראים. כשיצאו מהמערה, נטלו חמיו, רבי פנחס בן יאיר למרחצאות טבריה כדי לרפא את גופו. רשב"י נבהל לראות את גופו הסדוק של חתנו והחל

לבכות והדמעות נשרו על גופו של רשב"י שצעק מכאבים. אמר רשב"י: "אוי לי שראיתך בכך". אמר רשב"י: "אשרי שראיתני כי בזכות הייסורים זכיתי למעלת התורה". קודם היה רשב"י מעלה שאלה ורשב"י מיישב 12 תירוצים ועכשיו התהפכו הכוחות: רשב"י העלה שאלה ורשב"י יישב 12 תירוצים.

הסבר מבריק נוסף אודות הטעם שרשב"י פוטר את כל העולם ממידת הדין. המהרש"ם מברעזאן, רבי שלום מרדכי שברדון, מגאוני הדורות הקודמים ומרבני גליציה, אמרו כדרוש בהקמת מצבה על קבר רעייתו (ל"ע) בל"ג בעומר.

ישנה מחלוקת בהלכות שבת, לגבי שני אנשים שעשו ביחד מלאכה והיא מלאכה גדולה שכל אחד אינו יכול לעשותה לבדו. למשל, הוציאו קורה כבדה מרשות לרשות או נעלו ביחד דלת כבדה על צבי שנכנס לתוך הבית לצודו. חכמים אומרים שזו הדרך לעשות מלאכה כזו והם חייבים עליה. אולם רשב"י טוען שהם פטורים, משום שכל אחד עשה רק חצי מלאכה ואי אפשר לחייבו על מלאכה שלמה.

והנה, כל אדם שחוטא, פועלים בו שני כוחות נפרדים: גוף ונפש. כל אחד הוא ישות בפני עצמו ומשתף פעולה עם זולתו לצורך החטא. הגוף הוא כלי מת שאינו יכול לעשות לבדו ואילו הנפש היא מערכת פקודות רוחנית שאינה יכולה לבצע כלום ללא הגוף. לכן לדעת רבי שמעון הנ"ל, הגוף והנפש יכולים לטעון לפני הקב"ה, שכל אחד עשה רק חצי עבירה ופטורים מהדין.

הטענה הזו עלתה לדיון בשיחות הפילוסופיות בין רבי ואנטונינוס. הקיסר הקשה את מי הקב"ה מעניש אחרי המוות? הנפש לא רוצה לחטוא ונמשכה לחטא בגלל הגוף והגוף ביצע פקודות? לכן הנפש תטען כי מאז שנפרדה מהגוף היא קודש קודשים ואילו הגוף יטען שמאז שנפרד מהנפש הוא מוטל כאבן.

רבי ענה לאנטונינוס, שעיקר עונשם יהיה לעתיד לבוא בתחיית המתים. הקב"ה יחבר את הנפש והגוף ועיניש שניהם ביחד. למה הדבר דומה? מלך שהיה לו פרס עם פירות משובחים וחשש שהשומרים יגנבו מהפירות. הציב שני שומרים - חגיר וסומא, החגיר לא יכול לרוץ והעיוור לא רואה לאן לרוץ. מה עשו השומרים? החגיר טיפס על הסומא והדריכו כיצד ללכת והחגיר גנב על פי הכוונתו. כשתפסס המלך, כל אחד האשים את חברו שגנב. הושיב אותם המלך אחד על השני והענישם ביחד.

אולם התירוץ של רבי מתאים לדעת חכמים שהלכה כמותם, לפיה שנים שעשו והדרך לעשותה יחד - חייבים. אבל לדעת רשב"י - שנים שעשו פטורים - הביאור של רבי אינו מועיל. לכן רשב"י יכול לפטור כל העולם מהדין.²

ואף שאין ההלכה כרשב"י (ולכן רשב"י אמר רק "יכולני לפטור", משום שאין ההלכה כמותו), אמנם ביום פטירתו הוא המרא דאתרא בשמים ופסקיו מתקבלים. בזה מובן היטב מה שכל העולם מתקבץ סביב רשב"י ביום פטירתו, כדי לזכות בטהרת "יום הכיפורים" שמכפרת ומסלקת את הדין.

2 רשב"י אומר והלכה כמותו שדבר שאין מתכוון מות, ולכן גורר אדם מיטה וספסל בשבת ואף שיעשה חריץ. משום שהולכים בתר הכוונה ולא המעשה. אולי זה הכוונה גם באמור בפנים, ששניים שעשו פטורים. משום שכאשר עושה חצי מלאכה, הוא אינו מתכוון לחטוא, משום שמיקל לעצמו שעשה רק חצי מלאכה. בזה מובן הרבה יותר הלימוד זכות של רשב"י על הנפש והגוף, כיון שכל אחד אינו רוצה לחטוא ומיקל בכך שנתלה בזולתו. כך שרשב"י עוקר את עצם מעשה החטא.

שו"ת מהרש"ם הקדמה לחלק ב: אמר אנטונינוס לרבי (סנהדרין צא) גוף ונשמה יכולים לפטור א"ע מן הדין, גוף אומר נשמה חטאה, שמיום שפרשה ממני הריני מוטל כאבן, ונשמה אומרת גוף חטא, שמיום שפרשתי הריני פרו רחת באוויר כצפור. אמר משל למלך שהיה לו פרדס נאה והושיב בו שומרים חגור וסומא וכו' הרכיב חגור ע"ג סומא ודן אותם כאחד. והנה קיי"ל דשניים שעשו מלאכה, אם זה אינו יכול וזה אינו יכול שניהם חייבים, אבל דעת רבי שמעון פטורים. ויש לומר שהוא הדין בשאר איסורים ולא רק בשבת, לכן גוף ונשמה דזה אינו יכול וזה אינו יכול פטורים מן הדין. ואף דאנן קיימא לן דלא כרבי שמעון בזה, מכל מקום ביום הילולא דרשב"י, זכותו יגן על כל המתים לחיות פטורים מהדין.

בהערה³ הובא סיפור מופלא ביחס לסוף דבריו של מהרש"ם, שביום פטירת הצדיק הוא המרא דאתרא למעלה ופסקיו מתקבלים.

עכ"פ יש להאיר מדברי רבינו בספר "היום יום", כי יום ל"ג בעומר היה יום של מופתים ביחס לאנשים שהיו תקועים בהגבלות ומעצורים - והדברים מתאימים לכאן: "אצל אדמו"ר האמצעי היה לג בעומר מיום טוב המצוינים ... היו רואים מופתים ורובם בנוגע לילדים ובמשך השנה כולה ציפו ללג בעומר".

בהערה⁴ הובאה עוד השלמה עשירה לדבריו של המהרש"ם.

עד כאן קשר אחד בין משה לרשב"י. מכאן נטפס לרמות גבוהות אודות החיבור בין אישי האלוקים.

ג. רשב"י הציל את כולנו, הוא החיה את קיום התורה והמצוות אחרי החורבן. הוא לא רק פוטר מעונש הדין אחרי שחטאנו, אלא יוצר את התשתית להתרומם ולהתמסר בשלמות לקב"ה.

פעמיים נפתחו השמים וראינו מראות אלוקים. בפעם הראשונה הוריד משה את התורה הנגלית ואילו בפעם השנייה גילה רבי שמעון את תורת הנסתר. ההבדל הוא, שמשה גילה את ה"מה" ואילו רשב"י עשה דבר יותר מופלא וגילה את ה"מי".

משה גילה "ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך", ואילו רשב"י גילה "דע לפני מי אתה עומד".

התורה הנגלית שנמסרה בתלמודים ובספרי ההלכה, עוסקת ב"מה": בדרישות של הקב"ה מהאדם. היא אינה עוסקת בבורא עצמו. התורה מתחילה במילים "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" ועוסקת במה שקרה אחרי הבריאה, היא מפרקת את העולם למותר ואסור, כשר וטרף, טמא וטהור, ומדריכה כיצד לחיות את החיים בדרך שלמה.

אבל מה היה לפני "בראשית ברא"? כיצד התרחש המעבר בין האינסופי ובין העולם המוגדר? מה אופי הקשר בין הבורא הנצחי ובין האדם ילוד האישה? מה טעמי המצוות וחיבתן?

אלו לא שאלות רחוקות, אלא בסיס הקשר בין הנברא לבורא. הסקרנות אל העולמות העליונים היא טבעו של האדם, שכמה להכיר את עולמו השלם, את שורשיו, מהותו והמקור ממנו נוצר. אבל הרבה יותר: היא הכרחית ומכרעת לקשר עם הקב"ה. אי אפשר לעבוד מציאות מופשטת שאינה נתפשת. **אי אפשר להתקשר,**

3 מעשה בחסיד של האדמו"ר הזקן שלא זכה לפרי בטן וכל תחנוניו לברכה לא הועילו. פעם הורה לו רבינו לנסוע אל הצדיק רבי שלמה מקרלין ולבקש ברכתו. נסע החסיד לקרלין ולהפתעתו לא נקרא אל הקודש. חלפו ימים ושבעות כשהוא מתפלל כיצד מעכבים אותו, אבל חשש לחזור הביתה ללא ברכה. יום אחד נקרא פנימה ורבי שלמה אמר כי יברכו אם יפקיד היום סך 1300 רובל. החסיד נדהם. הסכום עצום ולא ברשותו ובטח שלא היה יכול להפקידו ברגע. הוא ביקש להתייעץ עם רעייתו ונסע הביתה והיא זירזה אותו להיענות כי למה להם חיים בלא ילדים. כשחזר לקרלין עם הסכמת אשתו, אמר לו הצדיק כי אחר לשוב וכבר אינו יכול להושיעו.

החסיד התרגז ולא הבין מה קורה.

כועס ומאוכזב שב אל רבינו וביקש הסברים. "אגלה לך את סוד הקפידא עליך בשמים. לפני שנים רבות ישבת במסיבת רעים שדיברו סרה במורי, רבי ישכר המגיד מליאזנא, ואתה לא מחית על כבודו. בגמרא אמרו (שבת קי"ט, ב) שהמבזה תלמיד חכם דינו בנידוי ואם התלמיד חכם נפטר, אין רפואה למכתו ונותר ערירי. אולם הרמב"ם הוא יחידי שפוסק (תלמוד תורה ו) כי יש לו רפואה בתשלום ליטרא זהב לצדקה. השולחן ערוך אינו מביא פסק זה ואנו הולכים כפסקי השולחן ערוך, אולם רבי שלמה עיכב אותך עד יום כ' טבת, יום הילולת הרמב"ם בו הוא המרא דאתרא בשמים, כדי לתבוע מהרמב"ם לעמוד לפני כיסא הכבוד ולהכריזו פסקו. אמנם התעכבת עם התשלום ליום אחר ובו כבר אין ההכרעה כהרמב"ם..."

חסידים מוסיפים כי כיון שהמגיד מליאזנא היה רבו של רבינו הזקן, לא היה יכול למחול על כבודו בעצמו ושלחו אל רבי שלמה, שלא היה תלמידו. עוד מסופר שרבי שלמה נפטר אחרי זמן קצר ולא היה יכול היהודי לשוב אליו.

4 רעיון דומה על תלמידו העיקרי של רשב"י, רבי יהודה הנשיא: הגמרא אומרת (כתובות קג) כי אחרי שחזר הקהל מלווייתו של רבי יהודה הנשיא, יצאה בת קול ואמרה כי כל מי שהשתתף בהלווייתו והספדו, מזומן לחיי העולם הבא. בירושלמי שם (הלכה ג) מוסבר הרקע להכרזה: רבי הסתלק ביום שישי והתקבץ קהל עצום ככל ערי ישראל ללוות אותו וצעדו אתו מעיר לעיר ומקהילה לקהילה ובכל מקום האריכו בהספדיו, וכך נמשך הדבר שעות על גבי שעות, ובינתיים קרה נס עצום והשמש לא שקעה וחשבו שיש להם זמן עד שבת.

כשחזרו לבתים, מיהרו להתכונן לשבת ורק אז שקעה השמש, ואחריה קרא התרנגול את קריאת הבוקר. הבינו שצעדו בלוויה כל הלילה וכבר הגיע הבוקר וחששו שמא חיללו שבת. יצאה בת קול ואמרה כי כולם מזומנים לחיי העולם הבא בשכר הכבוד העצום שהעניקו לנשיא ישראל.

כאן עולה השאלה מדוע דווקא המשתתפים בהלוויית רבי זכו לשכר כזה של עולם הבא? הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור (הקדמה לנחל יצחק חושן משפט ו) אומר הסבר מבריק: רבי יהודה הנשיא סוכר שעיצומו של יום הכיפורים מכפר בלא תשובה, דלא כדעת רבנן שיום הכיפורים מכפר לשיבים. והנה מובא במדרש (ויקרא רבה כ"ב) שמיתת צדיקים מכפרת כיום הכיפורים, וביום פטירתו של רבי, הוא המרא דאתרא וההלכה כמותו. לכן עיצומה של מיתת הצדיק מכפרת ומזכה בחיי העולם הבא.

(אמנם הכפרה היא רק למי שהשתתף בלווייתו, כי הכפרה היא מדין הקשר עם הצדיק. מנגד, רשב"י מכפר על כל העולם, משום שהכפרה היא מעצם גישתו ההלכתית ששניים שעשו פטורים).

להתחייב, לאהוב ולירא מישות ערטילאית שאין לה ציור.

ניקה כדוגמה את קטע הזוהר המפורסם ביותר, "פתח אליהו ואמר". הזוהר מתאר את מבנה האלוקות בדימוי לגוף האדם. הכול כדי ליצור קרבה בין הנברא לכורא.

4. תיקוני זוהר: פתח אליהו ואמר: ריבון העולמים, שאתה הוא אחד ולא בחשבון, אתה הוא עליון על כל העליונים, סתום על כל סתומים, אין מחשבה תופסת בך כלל. אתה הוצאת עשרה תיקונים הנקראים עשר ספירות להנהיג בהם עולמות סתומים שאינם מתגלים ועולמות נגלים ובהם הת- כסית מבני אדם ... חסד - זרוע ימין, גבורה - זרוע שמאל, תפארת - שלד הגוף. נצח והוד - שתי שוקיים המחזיקות את הגוף, יסוד - סיוס הגוף, אות ברית קודש, מלכות - פה, תורה שבעל פה.

חשוב לציין שרשבי לא המציא כלום וכסיס הדברים היה ידוע קודם. מאז ומתמיד היה סוד גלוי בין גדולי ישראל: יש שתי תורות. יש את התורה שמדברים עליה ויש את התורה שעוברת רק ב"קבלה", איש מפי איש בלחש. האדמו"ר הקודם כותב כי אדם הראשון עסק בסודות היצירה (ספר הזיכרונות פרק צג): "ספר 'יצירה' המכיל את יסודות הקבלה, הגיע מאדם הראשון אל אברהם אבינו ומאז עבר מדור לדור"⁵. הסודות עברו בלחש, מדור לדור, עד שהגיע רשב"י והיה הראשון שעסק בצורה מסודרת ב"אידרא", שפירושה "שיבה". רשב"י ישב עם כעשרה תלמידים ועסק איתם באופן קבוע בלימוד תורת הנסתר, אחר כך הדברים נכתבו בידי תלמידו רבי אבא בספר ה"זוהר".

הגמרא מספרת (חגיגה יד, ב): "מעשה ברכן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור ... ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו. אמר, רבי, שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה. אמר לא שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד" אא"כ היה חכם מבין מדעתו ושאין למדים אפילו עם יחיד?! אמר לו: רבי, תרשיני לומר לפניך דבר שלמדתני ... מיד ירד רבן יוחנן מעל החמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית ... **שאפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכב על החמור?!** כך שתמיד היו שתי תורות: את התורה הגלויה היו לומדים עם כולם, וגם צורת הלימוד הייתה רגילה, בלכתך בדרך, על החמור. אולם את התורה הנסותרת היו לומדים בחדרת קודש. רק ל"מי שהוא חכם מבין מדעתו", וברך של יראת שמים יתירה. ירדו מהחמור, התעטפו בכבד נוסף והתיישבו על האבן.

גם אחרי תקופת רשב"י, עדיין לא הגיע הזמן לגלות בעולם את סודות פנימיות התורה. לכן הזוהר היה גנוז במשך עוד כ-1300 שנה והתפרסם לציבור לפני כ-700 שנה⁶. הלימוד בזוהר התעצם בעיקר החל מתקופת האריז"ל, ועוד יותר מתקופת התגלות החסידות.

האדם הוא יצור חושי ובעל דמיון, שתופש את העולם בעזרת חמשת החושים והדמיון. הוא אינו יכול לחוש קשר למציאות חסרת הגדרה. מעבר לכך, האדם הוא יצור חברתי ורגשי, שמתקשר אל **הדומה לו**, הוא מתחבר לרגשות, לשכלים ולנטיות נפשיות, אבל אינו מתקשר לדבר מופשט וחסר רגש.

ברגעים הנשגבים בחייו של משה רבנו, הוא מייחל **להכיר את הקב"ה בעצמו**. בעומדו מול הסנה הוא מפציר: "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם". הוא מבקש לדעת מה יחס ההנהגה אל העולם: האם הקב"ה אוהב את הנבראים ופועל בשם "חסד", האם הוא תקיף כלפי הנבראים ופועל בשם "גבורה" או נוהג במידה מאוזנת מצד מידת ה"תפארת". כך בעומדו בנקרת הצור מבקש: "הראני נא את כבודך" ומייחל להבין את מהות האלוקות.

זה טבע האדם: הוא כמה לקשר והחיבור נוצר באמצעות **שכלים ורגשות**. דוגמה טובה: נחשוב על יוסף הצדיק בעומדו מול אשת פוטיפר. הוא מתמודד עם ניסיון מטלטל שלא היה ולא יהיה כמותו. נער בן 17, יתום ואבוד, מול העוצמה של אותה אישה. הוא כמעט בא לחטוא, אבל לפתע "נראתה לו דמות דיוקנו של אביו".

ה"מה" הפך ל"מי". הציווי היבש להימנע מעריות, קיבל **רגש ודמות חיה**. בעיניו של אביו נראה צער איום על התנתקותו של יוסף, בראשו של יעקב נראה חבל המשכיות הדורות שעומד להיקרע. בפניו נראה כעס איום על מה שעלול להישבר. אדם חי מתחבר לחיים.

הרמב"ם מתחיל את ספרו במצווה ראשונה במניין המצוות: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון וידיעת דבר זה מצוות עשה, שנאמר 'אנכי ה' אלוקיך'". אחר כך ממשיך הרמב"ם ארבעה פרקים עם ידיעה כללית אודות מבנה האלוקות, שכן בלי ציור כללי - אי אפשר להתקשר. בספרי חסידות מובא שזוה סוד קריעת ים סוף. המטרה בקריעת הים (דלכאורה למה הגיעו אל הים ונתקעו מולו?), הוא לחשוף את מהות האלוקות וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל.

רבי שמעון בר יוחאי פתח את השמים בפעם השנייה. ספר הזוהר פותח חלון אל **מבנה האלוקות המתייחסת לעולמות**. ספר הזוהר חוקר את ה"מי" שמאחורי תביעת המצוות: האם הדרישות נובעות מחסד או גבורה? מה קרבת האלוקות אל האדם? ומה בכלל טעמי המצוות לעומקם?

ספר הזוהר מרחיב אודות הצמצום שיצר הכורא בעצמו כדי להתקרב אלינו, סדר ההשתלשלות ממנו עצמו ועד הבריאה הפיזית, דרך עשר הספירות והעולמות אצילות, בריאה, יצירה ועשייה. מבנה הספירות מסביר את ההתחלה שלנו. הוא ברא חסד לאהוב את הנבראים וברא גבורה להקפיד על הנבראים. הוא מתעקש בנצח ומתקשר במידת היסוד וכו'.

5 ספר יצירה עוסק גם בצירופי האותיות דרכן ברא הקב"ה את העולם. מה שנקרא "קבלה מעשית". הגמרא מספרת על חכמים שיצרו עגל חי ונושם ושחטו אותו לסעודת שבת בזכות ידיעת השמות. על המהר"ל מסופר שהוא ברא גולם בכוח האותיות של "ספר יצירה".

6 מי כתב את הזוהר? ספר הזוהר התגלה לפני כ-700 שנה על ידי מקובל ספרדי בשם רבי משה דילאון. עובדה זו גרמה לכמה חוקרים לטעון כי המקובל חיבר בעצמו את הזוהר. אולם דעת גדולי ישראל האמיתיים היא כי מחבר ספר הזוהר על כל חלקיו הוא רשב"י ונכתב בפועל בידי תלמידו, רבי אבא.

נסיים בנקודה מיוחדת במינה: הבנת ההבדל בין רשב"י למשה, מבארת שאלה מתבקשת: מדוע יום הילולת רשב"י הוא יום שמחה? מה ההבדל בין יום הסתלקות משה רבינו שהוא יום תענית להילולת רשב"י, שהוא ניצוץ משה כנ"ל?

הסתלקות צדיק כוללת שני רבדים: רובד תחתון שנראה לעינינו ורובד עליון שמתרחש בעולמות העליונים. כאן אבליים ומצטערים על גוף הצדיק שנטמן באדמה ומסתלק מעינינו, אבל למעלה שמחים המלאכים בשמחת נפשו שעולה לגנזי מרומים ומעלים אותה בעילוי אחר עילוי.

אצל כל צדיק, ואפילו אצל משה רבינו, מוטל עלינו להתעסק עם הרגשתנו הפיזית בסילוק הצדיק מאתנו ויום פטירה הוא יום תחינה. אבל רשב"י **יצר בארץ גשר אל השמים**. הוא פתח את השמים והעניק את האפשרות **לראות כאן מה נעשה למעלה**. לכן אצל רשב"י חיים כאן את שמחת הנפש של מעלה. הציון הוא אדמת גן עדן ואפשר לחגוג למטה את התעלות הנשמה בעולם העליון.

הדבר התבטא גם בקורות חייו-יומיים: כשהמלך גזר עליו מוות, הוא לא ברח למדינה אחרת כמו שעשה משה וחי שם חיי טבע, אלא אירע דבר מופלא: הוא חי כמו **מלאך בעולם הזה** מעץ חרוכים וכאר מים שיצר אליהו הנביא. **מה שמשה עשה בשמים - רשב"י עשה בארץ**.

ליקוטי שיחות ג/1003: שמחת ההילולא של רשב"י היא לכלל ישראל, אפילו לאלו שאינם מרוממים מעניין החורבן. שכן עניינו של רשב"י הוא לחבר שתי קצוות: להמשיך את הגבוה-גבוה ביותר, אפילו את המדרגה של 'בחד קטירא אתקטרנא', ולהוריד אותה אל המטה-מטה ביותר.

נסיים בנקודה נפלאה: המדרש (שמות רבה נב,ג) מספר על תלמיד של רשב"י שעזב את הישיבה ויצא לחוץ לארץ לעשות עסקים. הוא הצליח מאוד וחזר אחרי כמה שנים כשהוא עשיר. רשב"י הבחין כי התלמידים מביטים בו בקנאה. הם חיים חיי עוני בישיבה והוא נהנה מהחיים הטובים.

רשב"י הוציא אותם לבקעה על יד מירון ואמר: "בקעה, בקעה, התמלאי זהב". הבקעה התמלאה במטבעות זהב ורשב"י הזמין את התלמידים לקחת מהזהב, אבל הרגיש שכל מה שלוקחים כאן, בא על חשבון השכר המובטח למעלה. התלמידים הבינו את הרמז והפסיקו לקנא בחברם.

המדרש ממשיך ומספר על אמורא בדור מאוחר יותר, רבי שמעון בן חלפתא. הוא היה עני ואביון ולא השיג כסף להוצאות שבת. התפלל והתגלתה לו אבן טובה. אשתו שאלה מאיפה הכסף והוא סיפר שקיבל מלמעלה. הצטערה האישה להפסיד החלק שלהם בגן עדן והאבן נלקחה בחזרה למעלה.

המדרש מסיים: הנס השני - שנלקחה מהם האבן לטובת הפיקדון בעולם הבא - הוא גדול מהראשון, משום שמשמים רק נותנים ולא לוקחים.

כאן עולה השאלה, למה אומר המדרש את המשפט הזה רק על הסיפור השני ולא על הראשון עם רשב"י? הרי תלמידיו של רשב"י

לא לקחו מהבקעה וגם לא נמצאה על יד מירון בקעה מלאה זהב, כך שכנראה הזהב עלה בחזרה השמימה לטובת שכרם בעולם הבא?

הרבי מוצא כאן את חידושו של רשב"י (לקו"ש א/287): הנס השני אינו חלק מעבודתו של רשב"י. החידוש שהביא רשב"י הוא היכולת **לגלות את העליונים בעולם הזה**. להראות לתלמידיו בעולם הזה את כל השפע הנצבר להם מעבודתם. אולם העובדה ההפוכה - שהשפע עלה בחזרה למעלה ונשמר **שם** - הוא אינו חלק מעניינו של רשב"י.

יום ההילולא של רשב"י הוא הזדמנות נאותה לקבל על עצמנו התחזקות בלימוד פנימיות התורה כפי שהיא מבוארת בתורת החסידות. האר"ז"ל כתב כי בדורות אלו האחרונים, "מותר ומצוה לגלות זאת החכמה" (אגרת הקדש סכ"ו). וכדי שלא נטעה בהבנת עומק הסודות, יש ללמוד את הרעיונות כפי שהם מבוארים בספרי חסידות ולהחיות בהם את נפשו.

זו חובה ולא רק זכות (זוהר פרשת נשא), כדברי משה לרשב"י: "בחיבור שלך, שהוא ספר הזוהר, ייצאו מהגלות ברחמים". ידוע גם הרמז על הפסוק "וכל בני ישראל יוצאים ביד רמה" ומתרגם אונקלוס: "בריש גלי". המילה "בריש" היא ראשי תיבות של שלוש מאורי פנימיות התורה: "רבי שמעון בר יוחאי", "רבי יצחק בן שלמה" (האר"י) ו"רבי ישראל בעל שם", הבעש"ט (לקו"ש ח"ג/873). והרי כבר הפיצו ככל העולמות וככל הדרכים והגיע זמן קאתי מר בקרוב ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il